2e Jaargang VRIJDAG 23 JUNI 1922 Nummer 38

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. Buijtendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerk(st)ers: Dr H. A. van Andel, Solo; I. van Andel, 's Gravenhage; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelkes, Amsterdam; Prof. Dr F. W Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Ds B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds J. G. Kunst, Arnhem; Ds G. R. Knijper, Haarlem; Mej. H. S. S. Kuyper, Bloemendaal; Ds H. W. Laman, Assen; Ds C Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Ds J. C. Rullmann, Utrecht; Ds K. Schilder, Goirichem; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; C. Tazelaar, Amsterdam; Dr J. Thijs, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenl. en Ned. Indië f 7.50 (voor Amerika $ 3) p. jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. r. Familieberichten 35 ct. p. regel.

INHOUD: De zoogenaamde religieuse volkskunde. — Uit de Schrift: Rechtvaardig (Rom. 8:33). — Kerkelijk Leven: Twee klippen VIII. — Ook kerkisme? — De Sadhoe. — Zending en Evangelisatie: Sadhoe Sundar Lingh. — Kuyper Bibliografie XXXVII. — Literatuur en Kunst: Literaire vriendschap. — Uit de Buitenlandsche Kerken: De Geref. Nederlanders in de Ver. Staten en in hoeverre zij hun vierderlei doel bereikt hebben na 75 jaren. — Persschouw. — Correspondentie. — Kerknieuws.

DE ZOOGENAAMDE RELIGIEUSE VOLKSKUNDE.

De meeste menschen in onzen tijd hebben wel eens gehoord van de religieuse volkskunde. We schreven hierboven, met opzet, „de zoogenaamde religieuse volkskunde". En wel omdat er naar ons inzien op dien naam zóó, wel iets valt af te dingen.

Wat we op dien naam tegen hebben? Wel, dat zal zoo onder het behandelen van ons onderwerp in het eerste artikel, wel al blijken.

Onder religieuse volkskunde verstaat men gemeenlijk de kennis van wat aan religie leeft onder het volk. Het is bekend, dat, wanneer men in bepaalde streken de menschen gaat vergelijken in hun opvattingen met die uit andere streken, er nogal eenig verschil aan den dag treedt. Dat heeft men wel steeds geweten. Vroeger sprak men van de ligging van een streek, en bedoelde dan daarmee aan te geven, of men in zulk een streek meer onderwerpelijk of voorwerpelijk, meer lijdelijk of actief was. Maar met die „ligging" is lang niet alles gezegd wat er onder de religieuse volkskunde valt. Immers de ligging van een streek bepaalt zich tot een nuanceering van het godsdienstige leven, zóó, dat onder religie dan de waarachtige dienst Gods wordt verstaan.

Maar onder de wetenschap, die ons onderwerp bedoelt, valt veel meer. Alles wat aan religie, in haar breedsten zin genomen, onder het volk leeft, wordt er onder begrepen. De z.g. religio vera èn de religio falsa — de ware en de valsche religie oefenden invloed op het godsdienstige leven van een volksdeel of een bepaalde groep onder het volk. En omdat er ook in christen-landen zoo heel veel is, dat herinnert aan het oude heidendom: wijl er ook in ons vaderland onder het volk ten platten lande nog allerlei heidensche motieven in belijdenis en levensbeschouwing worden aangetroffen; omdat zonder de kennis van veel van de valsche religie feitelijk niets van de doorsnee opvatting van het volksdeel, dat men in zijn godsdienstige beschouwing wil begrijpen, verklaarbaar is — daarom moet ook wel allerlei, dat geen waarachtige religie is, vallen onder de religieuse volkskunde.

In de laatste jaren is de religieuse volkskunde als een bepaald studievak bekend geworden. Dat heeft zijn reden.

Voorheen bepaalde men zich er toe bij de opleiding van predikanten, hen allerlei nuttige wenken te geven voor de uitoefening van hun ambt. Dit moet ge zóó, dát weer iets anders doen. En de meest nullige futiliteiten werden behandeld. Zoo wijdde eens een professor een groot deel van het college-uur aan de vraag, of een predikant, die naar tabak rook, wel bij een zieke mocht komen. En dikke boeken schreef men vol met verhandelingen over tropen en figuren in de taal, over geschikte en ongeschikte teksten bij veel en weinig voorkomende plechtigheden. Maar men had bitter weinig resultaat. De predikers, die met dergelijke mooie theoriën gewapend in de gemeente kwamen, voelden, dat hen iets ontbrak.

Zoo kwam er een roepen om verandering. En in de laatste twintig jaren heeft men speciaal in Duitschland deze gedachte naar voren geschoven: wanneer een prediker en zielverzorger in de gemeente komt, dan moet hij die gemeente kennen. Voor wie het interessert, noem ik hier namen van mannen als: Drews, Bornemann, Schian, Rade en in den laatsten tijd zeer speciaal Friedrich Niebergall. Zooals een landman, die het zaad strooien gaat, eerst zich vergewist van den aard van den akker, zoo moet ook ieder predikant, ja, feitelijk ieder ambtsdrager, op de hoogte zijn van de gesteldheid op godsdienstig gebied, van de menschen, die hij bearbeidt.

Maar zal dat kunnen, dan is het noodig, dat men wete, wat de menschen denken, gevoelen en waardeeren. Dan moet men op de hoogte zijn met hun „religieusen" aanleg. Dan moet men hun zielsgesteldheid kennen. Nu leert de volkskunde ons een volk kennen, naar de onderscheiden zijden van zijn openbaringen. En zoo sprak men van de volkskunde, die zich bezig hield met de kennis van het religieuse leven van een volksdeel als van „religieuse volkskunde".

Deze religieuse volkskunde nu is het middel, van 't welk de nieuwe richting in de „practische theologie" in Duitschland zich bedient, om een reformatie in de studie dezer vakken teweeg te brengen.

Helaas echter is deze richting uiterst modern. Het meest sterke subjectivisme wordt gehuldigd, en een principieel verschil tusschen de ware en de valsche religie wordt door de school van Niebergall en de zijnen niet gemaakt.

Daarbij komt, dat men er een gevaarlijke scheiding opna houdt. Men spreekt namelijk van religieuse, zedelijke en kerkelijke volkskunde. Deze drie laat men opzettelijk naast elkaar voorkomen, en men scheidt ze zooveel mogelijk.

Maar nu is het steeds waar: verba valent usu, d.w.z. de woorden ontleenen hun waarde aan het gebruik. En dat geldt ook van een bepaalden term. Wanneer we dus gaan spreken van religieuse volkskunde, dan zouden we opzettelijk een anderen inhoud moeten geven aan de woorden, dan men in Duitschland doet in den laatsten tijd, òf we scheiden den godsdienst van de zedelijkheid en van het kerkelijk leven. In de kringen van hen, die zich bij onze Ooster-buren op de religieuse volkskunde toeleggen, kunt ge dat laatste inderdaad zien. Er is bij hen telkens weer een pogen, om toch vooral te doen uitkomen, dat het kerkelijk leven geheel los staat van het godsdienstig leven, en dat eveneens de beschouwing omtrent de zedelijkheid weinig of geen verband houdt met wat als religie van een volksdeel werd gevonden.

Dit nu is een lijn, welke wij niet kunnen en niet mogen volgen. We kunnen wel het speciaal religieuse tot voorwerp van onderzoek maken, maar voor onze beschouwing is dat religieuse nooit te scheiden van het zedelijke en het kerkelijke. Wel is het te onderscheiden, maar bij de beschouwing zullen nooit de motieven van kerkelijk en zedelijk leven geheel kunnen worden uitgeschakeld, veeleer moeten ze juist geheel tot hun recht komen, voorzoover ze op het godsdienstig leven hun invloed oefenen.

Men zal nu verstaan, waarom we spraken van de zoogenaamde religieuse volkskunde. Op zichzelf hebben we geen bezwaar tegen dien naam, maar zooals hij gebruikt wordt in den laatsten tijd, nemen wij hem niet over.

We moeten dus één van tweeën doen. Of een anderen naam zoeken, òf hetgeen als naam gebruikt wordt een anderen inhoud geven. Ofschoon ons het eerst het beste leek eenvoudig een anderen naam te zoeken, geven we nu toch den naam, zooals hij bekend is, daar anders gevaar van verwarring bestaat — en bovendien „De Reformatie" niet de plaats is om een dergelijke formeel-wetenschappelijke kwestie uit te maken.

Maar uitdrukkelijk zeggen we erbij, dat we de methode en den inhoud van hetgeen men religieuse volkskunde noemt, anders zien dan de coryphеën van dat vak in Duitschland.

Tot recht verstand van wat de religieuse volkskunde is, moeten we ook de verschil-punten met de „psychologie van de religie" en de „kennis van het kerkelijk leven" wèl zien.

Immers zoo licht komt er verwarring van gedaante op dit terrein.

De psychologie van de religie beoogt de religie zelf, als psychisch phaenomeen, te maken tot voorwerp van onderzoek. Men constateert het feit, dat de religie er is. Men tracht na te gaan, welke zielsfunctiën er bij de religie werken. Men tracht de religie te verklaren en te systematiseeren als verschijnsel, en als complicatie of opeenvolging van verschijnselen. De religieuse mensch is dus niet zelf het directe object van onderzoek, maar de religie, gelijk die bij hem wordt gevonden. Van den invloed, van den aard der werkingen, die de religie te voorschijn roept, moet een zielkundige verklaring worden gegeven. Zóó tracht de psychologie van de religie het algemeene te vinden, voor ieder mensch geldig. Ook al is het waar, dat men daarbij natuurlijk weer kan onderscheiden b.v. tusschen de religie in de kinderziel en in die van den volwassene, of tusschen de religie onder de natuurvolkeren en die onder beschaafden. Maar steeds weer is het de religie zelf, zooals zij als geestelijk verschijnsel zich aan ons voordoet, die wordt onderzocht. Op de vraag: wat gelooft deze of gene, geeft dus de psychologie van de religie nimmer antwoord. Ze antwoordt slechts op de vraag: wat is de religie als psychologisch verschijnsel.

De kennis van het kerkelijk leven is ook weer iets anders dan religieuse volkskunde. Ook die twee worden meer dan eens verward. Immers de kennis van het kerkelijk leven beoogt in te lichten over wat er op het terrein van de geïnstitueerde kerk onder het volk is te vinden. Die kerk moge dan de meest zuivere, een verwordene, of een valsche openbaring van het lichaam van Christus zijn, — als instituut is zij toch een verschijnsel, dat onder onze aandacht en beoordeeling valt.

De teekening nu van toestanden op het gebied van het kerkelijk leven vallen onder wat men in Duitschland gemeenlijk „Kirchenkunde" noemt. Deze kennis van het kerkelijk leven is wel van zeer groot gewicht voor de religieuse volkskunde. Immers waar die „Kirchenkunde" ons b.v. inlicht omtrent het meer of minder getrouw ter kerk gaan van een bepaald volksdeel, waar gegevens verstrekt worden door dit vak, omtrent het aantal Avondmaalgangers in een bepaald gebied, omtrent den invloed van kerkeraden en predikanten op het leven, daar zal het te verstaan zijn, dat al wie zich toelegt op de religieuse volkskunde, ook gegevens moet bezitten omtrent het kerkelijk leven, hem door het vak, dat bedoelt deze gegevens te verzamelen, verschaft.

Maar met dat al is de „Kirchenkunde" in werkelijkheid iets anders dan de religieuse volkskunde.

Want de religieuse volkskunde accepteert eenvoudig de gegevens door de „Kirchenkunde" haar verschaft. Zij onderzoekt die niet verder, en zij heeft niet ten doel, die gegevens op zichzelf verder bekend te maken.

Zij bedoelt, datgene wat aan religieuse opvatting onder een bepaald volk of volksdeel kenbaar worden kan, op te sporen en te verklaren. Alles wat religie is, in zijn breedsten zin, ook de meest groote verwording van de religie onder het heidendom, ook de reminiscenсen van dat heidendom onder zoogenaamd christelijke volkeren, vallen onder haar aandacht. Maar de uiterlijke kerkvormen enz. behooren niet tot haar terrein.

Om nu aan het doel: het teekenen en verklaren van de religie onder het volk, te beantwoorden, kan de religieuse volkskunde zich bedienen van onderscheiden methoden.

Allereerst is er de methode, van welke de Amerikanen zich meestal bedienen. Zij gaan als volgt te werk. Ze willen b.v. iets weten omtrent de